

INTERVIEW MINISTER VAN JUSTITIE WATHELET

Deze legislatuur komt aan zijn einde. Dit geldt ook voor het ambt van minister WATHELET. Het was het ideale tijdstip om een gesprek met hem te voeren over zijn "oeuvre judiciaire". De volgende thema's kwamen aan bod¹:

- Algemene beleidsvragen
- De objectivering van de benoemingen van magistraten
- De gerechtelijke achterstand
- Het statuut van het Openbaar Ministerie
- De voorlopige hechtenis
- Het snelrecht
- De pro-deo zaken.

I. ALGEMENE BELEIDSVRAGEN

J.F.: Toen U uw functie opnam in mei 1988, wat was uw diagnose?

M.W.: Mijn diagnose was dat het departement Justitie in het algemeen, wat het materieel aspekt betreft, in een afschrikwekkende toestand verkeerde. De begroting vertegenwoordigde slechts 1,2% van de totale uitgaven van de Staat. In 1991 bedroeg het 26,611 miljard ; 28,360 in 1992. Vandaag de dag is het moeilijk een vergelijking te maken met de begroting van 1992 daar de staatshervorming plaatsvond : de jeugdbescherming is overgeheveld naar de gemeenschappen, onze huuruitgaven worden door de Regie der Gebouwen betaald. Vergelijkingen in percentage-term zijn dus moeilijk. Maar 1,2% was zeker een laag niveau. Op het terrein was de toestand, denk ik, gelijkaardig. Wat de gevangenen betreft, bijvoorbeeld, hebben wij 32 gebouwen waarvan er slechts 4 van deze eeuw dateren.

Ten tweede, op burotika- en informatikagebied stonden wij bijna nergens. Er waren drie telefaxen voor heel het gerechtelijk apparaat ! In het hoofdgebouw van het Ministerie van Justitie, en dit geldt ook voor het merendeel van de lokalen, is het voltage nog steeds 110. Dit om U enkele voorbeelden te geven.

Ik heb dus beslist dat de begroting van Justitie aanzienlijk moest verhoogd worden. Dat is ook gebeurd. Maar dit is slechts een halve maatregel : we moeten nog meer doen, en dit gedurende meerdere jaren. Sinds 1988 steeg de begroting van Justitie met 25%. Daarbij zijn wij geholpen geweest door de besluiten van de Bijzondere Commissie voor de Bestrijding van het Terrorisme en het Banditisme. Wij hebben deze gelegenheid te baat genomen om het Pinksterplan 1990 te laten goedkeu-

(1) Dit interview vond plaats op 14 augustus.

ren. De uitvoering van dit plan liet toe beslissingen te nemen die een budgetaire repercussie hadden. Ook hier is er een gedeeltelijke verklaring voor deze verhoging. Maar dit was al waar in 1989 en 1990. Het Pinksterplan speelde slechts een rol voor 1991 en 1992.

Een klein voorbeeld van de moeilijkheden : het Nationaal Instituut voor Kriminologie. Het terrein werd al in 1971 verworven, maar er staat nog niets op. En nu wil de Staat, om een goed beheerder te zijn van haar onroerend patrimonium, dat de Regie der Gebouwen dit terrein verkoopt. Ik vond nog een brief van de Minister van Openbare Werken verantwoordelijk voor de Regie der Gebouwen, gedateerd 1985 of 1987 en gericht aan de Heer Gol met de volgende verklaring. Hij hoopte dat voor einde 1988 de sleutels van het gebouw aan Justitie zouden kunnen worden overhandigd. Nu heb ik beslist een andere weg te volgen, om de zaken onherroepelijk te maken. Ik heb dus mensen aangeworven, materieel gekocht en ik heb een gebouw gehuurd... maar 20 jaar later.

J.F.: Binnen de budgetaire ruimte die u heeft - u zegt zelf dat er nog jaren een verhoging van het budget van Justitie zal moeten plaatsvinden om het gros van de problemen op te lossen -, waar vindt u dat u de prioriteiten zou moeten leggen: investeren in gebouwen, investeren in personeel of in uitrusting?

M.W.: Wij hebben de middelen niet om een absolute prioriteit te geven aan één van de drie opgesomde aspecten. Ten eerste, alles moet toch onderhouden kunnen worden. Ten tweede, er is een schrijnende nood in elk van deze sectoren. Wij hebben dus een plan voor elk van deze onderwerpen uitgestippeld : **gebouwen** met Mijnheer Dupré - we hebben een meerjarenplan, wij zijn al begonnen met een nieuw Justitiepaleis te Luik, een principiële beslissing werd genomen voor Bergen. De volgende prioriteit is Gent, maar ook allerlei kleinere projecten zullen aan hun trekken komen.

In termen van **burotika** hebben wij nu een forse inspanning gedaan, er zijn honderden telefaxen, bijvoorbeeld, en in termen van **informatika** is er in het begin van dit jaar een zeer belangrijke beslissing genomen. Ik beschik over 1,2 miljard om het globaal plan van de informatisering van de gerechten te kunnen ontwikkelen. Deze som vindt u niet terug in de begroting van de Staat. Het is een vastleggingscapaciteit die, o.a. door een betere inning van de boeten zal gefinancierd worden.

J.F.: Hoelang zou de informatisering duren?

M.W.: Ten eerste, is het al begonnen. Van bij mijn ambtsaanvaarding in 1988 heb ik daaraan voorrang verleend door de bestaande pilootprojecten te aktiveren : de strafrechtbanken en de rechtbanken van koophan-

del. Daaraan werden projekten toegevoegd: de burgerlijke griffies, de onderzoekskabinetten. Nu volgt er dus een groot programma bij de politieparketten, de vredegerichten en de politierechbanken en de overige burgerlijke griffies. Tenslotte is er een dossier voor het Hof van Cassatie. Het zal tot 1998 duren, dus nog 6 jaar. Wat het financieel aspect betreft zou het vlugger kunnen gaan. Maar men moet weten dat het informatiseren een moeilijke taak is. Alles moet compatibel zijn, wij hebben ook wettelijke regels te volgen wat de aanschaffing van het materieel betreft. Wij moeten een coherent plan hebben alvorens te beginnen. Verder moeten wij er ook voor zorgen dat de nodige opleiding gegeven zal worden. De mensen moeten vertrouwd worden met de apparatuur en de programma's moeten uitgewerkt worden. Dit alles vergt tijd. Om dat plan te kunnen volgen moet ik ook meer informatici aanwerven.

Sinds de maand mei zijn alle kabinetten van de onderzoeksrechters geïnformatiseerd. Het was wel noodzakelijk meer onderzoeksrechters te hebben of met een betere opleiding. Maar het is ook noodzakelijk dat deze onderzoeksrechters met een moderne apparatuur kunnen werken. Dus wat de uitrusting betreft is informatica nu de prioriteit.

Wat het personeel betreft hebben wij in elke begroting een groot gedeelte voor personeel gereserveerd. Een uitbreiding van de kaders in de gerechten werd doorgevoerd. We hebben daaromtrent vier wetten laten stemmen². In de vorige uitbreiding van kaders waren alleen de magistraten betrokken, en de griffiers, maar niet het administratief personeel. Maar als men rechters heeft en geen bedienden om het administratief werk te leveren dient het tot niets. Dus hebben wij beslist het administratief personeel van gerechten progressief uit te breiden. Veel aanwervingen zijn ook gebeurd in de Dienst voor Vreemdelingenzaken om aan de nieuwe kandidaat-vluchtelingenbeweging het hoofd te bieden.

Ook zijn er enkele verbeteringen van de statuten. Wij zijn daarin, wat de magistraten betreft in 1991 begonnen en er zal een tweede schijf komen in 1992. Hetzelfde wat de gerechtelijke politie en de staatsveiligheid betreft, in het bijzonder voor de betaling van overuren. Laten wij de herwaardering van de gevangenisbewaarders niet vergeten. Dat zijn dus allerlei inhaalmanoeuvres die wij moeten leiden.

(2) Wetten van 28 december 1990, B.S., 29 december 1990, 24494 e.v..

II. DE OBJECTIVERING VAN DE BENOEMINGEN VAN MAGISTRATEN

J.F.: Hebt u al enig idee hoe het vergelijkend examen eruit gaat zien, welke criteria zullen gehanteerd worden om de kandidaten te selecteren?

M.W.: Ik moet vooreerst aanstippen dat dit een revolutionnaire wet is. Sedert 160 jaar worden de magistraten in België benoemd zonder enig examen. Er zijn alleen de adviezen die de Minister vanwege de gerechtelijke overheden krijgt om het proces te objectiveren. Maar men weet dat de kandidaten allerlei (politieke) aanbevelingen hebben en, wat erger is, dat zij overtuigd zijn dat deze aanbevelingen noodzakelijk zijn. Het systeem diende absoluut veranderd te worden ³.

Wat meer bekommerend was, is dat wij de indruk wekten, in ons systeem in 1991, dat een kandidaat een politieke partij moet kiezen om tot magistraat benoemd te kunnen worden, dat het zonder politieke aanbeveling onmogelijk is om magistraat te worden. Alleen deze indruk geven is al te veel. Thans zullen wij zeker zijn dat de magistraten objectief geselecteerd zullen worden en dat zij van het begin af onafhankelijk van elke politieke strekking kunnen zijn.

Twee grote ideeën over het vergelijkend examen. Ten eerste, twee proeven zullen gehouden worden: één schriftelijke, met de namen die geheim blijven tot na de correctie, en vervolgens een mondelinge test. Ten tweede, de inhoud van het examen zal bepaald worden door het Wervingscollege. Dat is zijn bevoegdheid voor het hele land en dan zal dit college verdeeld worden in twee groepen, één per taalgroep. De ene helft van het wervingscollege zal de jury worden voor de Franstaligen, de andere voor de Nederlandstaligen. De enige richtlijn die u in de wet vindt is dat dit examen de herhaling van het universitaire examen niet kan zijn. Dat is evident, deze mensen zullen hun diploma behaald hebben, zij worden dus beschouwd als jurist. Dus moet het examen om magistraat te worden verschillend zijn van de universiteitsexamens.

J.F.: In de memorie van toelichting staat: "Het vergelijkend examen (...) heeft betrekking op de beroepsbekwaamheid en heeft tot doel het redeneringsvermogen, de zin voor synthese, de snelheid, de maturiteit en de motivering van de kandidaten na te gaan." ⁴ Het is toch moeilijk om dit alles na te gaan?

(3) Zie daarover: *De opleiding en de recrutering van magistraten, Rapport van de door Minister van Justitie VANDERPOORTEN ingestelde werkgroep onder voorzitterschap van de heer E. KRINGS*, Uitgave Ministerie van Justitie, Brussel, 1976.

(4) *Parlementaire bescheiden*, Senaat, zitting 1990-1991, 974/1, 7.

M.W.: De mondelinge proef is er om dit te kunnen meten. Nu, behoudens voor enkele plaatsen, zie ik niet, en de adviescolleges bijna ook niet, de kandidaat. Er is een gesprek, ja, met de Procureur-Generaal of de Eerste Voorzitter van het betrokken Hof van Beroep. Hier zal er een schriftelijk proef zijn en een mondelinge proef waarin de motivering zal getoetst worden. Dat is het enige middel dat wij in onze samenleving hebben om de kwaliteiten van een kandidaat te toetsen. Om iemand in een kabinet aan te werven doe je hetzelfde. Ik moet ook zijn motivatie kunnen beoordelen. Dat is moeilijk. Er zijn soms vergissingen, zeker.

J.F.: *De bevorderingsprocedure blijft ongewijzigd?*

M.W.: Ja, daarvoor is er een juridische reden en een praktische reden. Een juridische reden : de grondwet ⁵. Het zou ongrondwettelijk zijn voor sommige ambten een ander systeem uit te werken zonder de grondwet te wijzigen. En deze artikelen zijn niet vatbaar voor herziening in de vorige verklaring. Ten tweede is er een praktische reden : ik weet nog niet welk systeem goed zou zijn voor de promoties.

Maar met mijn wet, die geleidelijk in werking zal treden - het is een lang proces met de stage, het examen, de aanduiding van de leden van de jury, en van het wervingscollege, enz..., zullen wij dus ook de tijd hebben om over de promoties na te denken. Een K.B. moet de wet nog uitvoeren. In 1992 zou het eerste examen gehouden worden. In 1993 zouden de eersten benoemd worden. De stage zou dan tot 1995 lopen. Ik heb tenminste de waarborg dat de gepromoveerden onder goede, geselecteerde en onafhankelijke kandidaten zullen gekozen worden.

J.F.: *Hoe zal men het aantal te voorziene stageplaatsen berekenen?*

M.W.: In functie van het aantal vacatures, promoties inbegrepen ⁶. Dat zal elk jaar door de Minister bepaald worden. Ik zal binnen vier jaar bijvoorbeeld tachtig magistraten nodig hebben. Ik zal dus de eerste tachtig van het vergelijkend examen aanwerven als stagiair. Het examen is hetzelfde voor de verschillende magistraten : arbeids- of strafzaken enz.. Gedurende en na de stage zullen wij zien met de kandidaten in welke specialiteit hij of zij beter zal zijn.

(5) Artikel 99, 2de lid van de Grondwet bepaalt : "De raadsheren in de Hoven van Beroep en de voorzitters en de ondervoorzitters der rechtbanken van eerste aanleg binnen hun rechtsgebied worden door de Koning benoemd uit twee lijsten van twee kandidaten, de ene door die hoven, de andere door de provincieraden voorgelegd".

(6) *Noot*: zie Verslag van de Commissie voor Justitie, *Gedr. St.*, Senaat, G.Z. 1989-90, nr. 974/2, 25 e.v.; Zie ook art. 259 quater [Ps] 3 Ger.W..

J.F.: Denkt u dat u met dit systeem goede juristen zal kunnen aantrekken tot de magistratuur? In onze auditoria kennen wij weinig mensen die magistraat willen worden.

M.W.: Ik hoop het wel. Ik heb althans nu teveel kandidaten voor de plaatsen die beschikbaar zijn, dus ik veronderstel dat dit ook het geval zal zijn in het nieuwe systeem. Dat kan die mensen aantrekken die vreeden dat de benoemingen van de magistraten niet objectief waren. Dat zal waarschijnlijk ook sommige mensen van de magistratuur verwijderen die dachten dat het alleen nodig was een goede politieke aanbeveling te hebben. Ik denk dat het vergelijkend examen de goede kandidaten niet zal verwijderen. Wij hebben goede kandidaten in de administratie, zij moeten altijd een examen ondergaan. De magistratuur is de enige plaats in ons systeem waarin u kunt treden zonder een examen af te leggen. Dat is toch vreemd.

III. GERECHTERLIJKE ACHTERSTAND

J.F.: Uw wetsontwerp over de gerechterlijke achterstand is nog niet gestemd. Hebt u enig idee waarom dit geblokkeerd wordt?

M.W.: Ja, ik heb een idee en tot nu toe is de behandeling van dit wetsontwerp een teleurstelling geweest. Dit wetsontwerp werd bijzonder goed voorbereid. Een werkgroep samengesteld uit de beste juristen en specialisten, ik zal niet zeggen ter wereld, maar die U in België kunt vinden, heeft vanaf 1985 daarop gewerkt (De "Werkgroep - Meeûs"). Een colloquium werd in de Senaat gehouden op 26 mei 1989. Dat was een uitzonderlijk initiatief, de leden van de drie staatsmachten in de zaal van de Senaat. Iedereen ging akkoord dat de hervorming noodzakelijk was en dat het wetsontwerp goed was, mits eventuele amendementen. Wat de grond van de zaak betrof ging iedereen daarmee akkoord. Dan is de tekst tien maanden in de Raad van State gebleven. Dat is, denk ik, de smaak van de juristen op het werk van andere juristen commentaar en eigen opvatting te kunnen geven. Dit belangrijk advies ging in de lijn van het project. Het wetsontwerp werd in februari in de Senaat ingediend. Wij hebben pas de discussies in mei en in juni aangevat. Toen kwam de grote verbijstering: een grote weerstand van sommige leden van de Commissie van Justitie van de Senaat.

J.F.: Waarom?

M.W.: De Commissie van Justitie is hoofdzakelijk uit goede juristen, die vaak advocaten zijn, samengesteld. Er kwam kritiek van deze mensen, zelfs van diegenen die gezegd hadden dat het wetsontwerp goed was of

die niet gezegd hebben dat het niet goed was. Zij zeggen nu : U kunt niet de zeden in het gerecht met een wet veranderen, het is een kwestie van mentaliteit. De mentaliteit kan niet met een tekst veranderd worden. Als het waar is, en ik denk dat het niet waar is, maar als het waar was, waarom hebben zij dat dan niet van het begin af gezegd ? In 1984, in 1988 in de regeringsverklaring, in 1989 in de senaat tijdens het colloquium, aan de Minister van Justitie later. Maar het is niet verloren. Wij zullen daarmee herbeginnen in september voor de Senaat en ik heb een redelijke hoop dat het wetsontwerp tenminste door de Senaat kan goedgekeurd worden voor het einde van deze legislatuur.

J.F.: Wat zijn de kritieken ten gronde, buiten deze inroeping van de mentaliteit ?

M.W.: Er zijn twee grote delen in dit wetsontwerp, ten eerste wat de structuur van het gerechtelijk apparaat betreft, de bevoegdheden van de rechter, enz.. Dat werd reeds aanvaard in de senaat. Zo zal, bijvoorbeeld, de vrederechter een hogere bevoegdheid *ratione summae* krijgen die tot 75.000 BF zal gaan, en de beslissing in laatste aanleg van de vrederechter gaat van 15.000 naar 50.000 BF en voor wat de rechtbank van eerste aanleg betreft tot 100.000 BF. Dat zijn de twee belangrijkste beslissingen in dit deel. Dat is aanvaard.

Het tweede deel is de wijziging van de procedures zelf, bijvoorbeeld de verplichting voor de advocaat zijn laatste conclusies te geven tenminste 8 dagen voor de zitting. Deze regel werd verworpen in de Commissie van Justitie onder het voorwendsel dat het alleszinds omzeild zou worden. Wij hebben ook een nieuwe regel in geval van uitstel. Het gerecht zal de partijen, en dus niet alleen de advocaten, inlichten over de oorzaken van het uitstel en door wie het gevraagd werd. Het is moeilijk voor de advocaten deze regel te aanvaarden. Maar hij werd aanvaard tijdens het overleg dat wij met hen hadden.

Men heeft mij voorgesteld het project in twee delen te splitsen, wat ik geweigerd heb. Het moet als een geheel beschouwd worden.

J.F.: Algemeen wordt aanvaard dat de burgerlijke rechtbanken overbelast zijn met verkeerszaken ?

M.W.: Inderdaad. Dit is niet in het wetsontwerp overgenomen. Ik laat nu een studie doen om dit probleem aan te vatten. Ik heb nog geen precies idee.

Wij kunnen ten eerste een verschuiving beslissen van de eerste aanleg naar de politierechtbank of de vrederechter. Maar dat is alleen een verplaatsing van het probleem. Er zijn meer fundamentele hervormingen uit te werken, bv. een systeem van objectieve aansprakelijkheid. Ik heb al een wetsontwerp klaar voor wat de lichamelijke schade van fietsers, voet-

gangers en passagiers van een motorvoertuig dat bij een verkeersongeval betrokken is, betreft. Dit ontwerp ligt in de lijn van de wet Badinter, in Frankrijk ⁷, waar de automobilist moet bewijzen dat de voetganger een fout beging, maar dit is nog meer eenvoudig ⁸.

IV. HET STATUUT VAN HET OPENBAAR MINISTERIE

M.W.: Wij zijn nog in discussie over de toekomstige rol van de onderzoeksrechter. Ik heb een studie laten doen door verschillende universiteiten. De vraag is of het beter is een onderzoeksrechter te hebben of een rechter van het onderzoek? In Italië heeft men deze hervorming aangenomen en goedgekeurd: de onderzoeksrechter wordt de rechter van het onderzoek. De Italiaanse Minister van Justitie, een zeer wijze man, professor van strafvordering, 75 jaar oud, zei voor de Commissie van Justitie van de Belgische Senaat: "U hebt het beste systeem, U moet de onderzoeksrechter behouden". U ziet dat er is noch een theoretische, noch een ideale oplossing is.

Maar als wij een hervorming goedkeuren die van de onderzoeksrechter een rechter van het onderzoek zal maken, moeten wij ons wel bewust blijven dat het Openbaar Ministerie het onderzoek zal moeten leiden, niet de politie. Ik ben geen voorstander van een systeem waarin het Openbaar Ministerie rechtstreeks van de uitvoerende macht zou afhangen zoals in Frankrijk. Het Openbaar Ministerie moet dezelfde positie behouden als het nu heeft. Het is een gemengde toestand. Van onafhankelijkheid, ten eerste. De Minister heeft geen negatieve injunctierecht. Hij behandelt de

(7) Wet van 5 juli 1985.

(8) Noot: Een artikel 1385bis, luidend als volgt, zou in het B.W. ingevoegd worden: *Hij die een motorrijtuig in het verkeer brengt, is aansprakelijk voor de schade die het gevolg is van de lichamelijke letsels toegebracht aan ieder slachtoffer van een ongeval waarbij dat motorrijtuig is betrokken.*

Wanneer een slachtoffer dat ouder is dan veertien jaar het ongeval en de gevolgen ervan heeft gewild, kan het zich niet beroepen op het bepaalde in het vorige lid.

Dit artikel is van toepassing op de slachtoffers die op het tijdstip van het ongeval worden vervoerd ter uitvoering van een overeenkomst.

De bestuurder van een motorrijtuig kan zich niet beroepen op het bepaalde in dit artikel. Hetzelfde geldt voor personen die aanvoeren schade te lijden ten gevolge van de lichamelijke letsels opgelopen door de bestuurder of van diens overlijden.

Onder motorrijtuig moet worden verstaan ieder voertuig bedoeld in artikel 1 van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, met uitzondering van het voertuig dat door een gehandicapte in het verkeer wordt gebracht en waarmee niet sneller dan stapvoets kan worden gereden.

Zie ook: "Pour une réforme du droit de la circulation routière", *werken van het colloquium gehouden op 27/11/1987*, U.C.L..

individuele gevallen niet. Maar ten tweede werkt het Openbaar Ministerie onder het gezag van de Minister. Ik denk meer aan de institutionalisering van het College van de Procureurs Generaal, aan een definitie van het crimineel beleid op het vlak van dit college - Minister plus Procureurs-generaal. De mensen die denken dat met een hervorming van het statuut van de onderzoeksrechter aan de positie van het Openbaar Ministerie geraakt zal worden, vergissen zich. Ik wil niet dat deze hervorming van de rol van de onderzoeksrechter gepaard zou gaan met een vermindering van de rol van het Openbaar Ministerie, met een verschuiving van hun bevoegdheden naar de politie of een overheveling van het Openbaar Ministerie meer en meer naar de uitvoerende macht en dus minder onafhankelijk.

J.F.: Dus de positie van de leden van het parket zou moeten blijven zoals het is, volgens U. Zijn er geen pogingen ondernomen om - en dit naar aanleiding van de conclusies van de Bendecommissie - het parket meer ondergeschikt te maken aan de regering of aan het parlement?

M.W.: Ja, dat wil ik niet. Voor het algemeen beleid is er het College van de Procureurs-Generaal. Wat zijn de voorrangen? Moeten wij meer middelen voor drugsbestrijding aanwenden en een beetje minder voor het parkeerprobleem, om een eenvoudig voorbeeld te nemen. Dat moet door de uitvoerende macht, in overleg met de procureurs-generaal bepaald worden. Het crimineel beleid is, denk ik, het gevolg van de beslissingen van de wetgever. En wij moeten ook als regering een visie hebben op de openbare orde. Daarnaast ben ik een nieuwe dienst aan het voorbereiden, de Dienst voor Krimineel Beleid in het Ministerie.

Maar wat de individuele gevallen betreft, moet het parket onafhankelijk blijven. Men moet zeer voorzichtig blijven. Ik heb sommige collega's gezien die de onderzoeksrechter als een soort ideaal stellen: hij is onafhankelijk, hij is geen lid van het Openbaar Ministerie. Het is, ten eerste, de moeilijkste taak, en ten tweede hebben wij in deze zin te weinig onderzoeksrechters, of overbelasten wij deze onderzoeksrechter met kleine gevallen.

Ons systeem is slecht in de zin dat, wanneer u een voorlopige hechtenis hebt, een onderzoeksrechter moet tussenkomen maar niet alleen wat de voorlopige hechtenis betreft, maar voor het geheel van het dossier. Onze onderzoeksrechters zijn dus overbelast met dossiers die niet belangrijk zijn. Maar ten derde hebben sommige collega's, die deze onafhankelijkheid van de onderzoeksrechter prijzen, ook de volgende reactie wanneer zij menen dat een onderzoeksrechter een fout maakt of langzaam werkt: zij vragen aan de Minister van Justitie wat hij met deze rechter gaat doen, of hij hem zal afzetten. Dit is tegensprekelijk. Ik heb geen macht om een vraag aan de onderzoeksrechter te stellen. Ik stel de vraag

aan het parket-generaal en als de onderzoeksrechter weigert te antwoorden is dat zijn taak en zijn zaak.

Sommige politici willen de afschaffing van artikel 9 van het Wetboek van Strafvordering dat bepaalt dat de onderzoeksrechters officier van de gerechtelijke politie zijn en dus onder het gezag van het parket werken in hun hoedanigheid van officier van de gerechtelijke politie. Zij willen dit artikel afschaffen zodanig dat het parket-generaal geen controle kan uitoefenen op de onderzoeksrechter. Als zij dat willen, dan moeten zij aan de Minister van Justitie geen vragen stellen over de wijze waarop een onderzoek wordt gevoerd, door een onderzoeksrechter.

J.F.: Er werd bijvoorbeeld beslist om de procureur generaal slechts voor een periode van tien jaar te benoemen, tweemaal vijf jaar. Is dat geen illustratie van een poging om de procureurs-generaal meer ondergeschikt te maken?

M.W.: Neen, ik denk het niet. Als wij hem de gelegenheid zouden geven om tien termijnen van vijf jaar of vijf termijnen van vijf jaar te kunnen hebben, zou hij afhankelijk zijn van de uitvoerende macht. Bovendien, zelfs in de huidige toestand zou u kunnen zeggen dat alle magistraten van de uitvoerende macht afhangen omdat zij benoemd en gepromoveerd worden door de uitvoerende macht. Ik denk dat het niet speelt.

J.F.: Waarom worden alleen de procureurs-generaal voor tien jaar benoemd?

M.W.: Omdat het een positie van zeer hoge verantwoordelijkheid is en dat het misschien opportuun is dat dit ambt niet langer dan tien jaar door dezelfde persoon uitgeoefend wordt. Wij moeten nog een technische oplossing vinden voor de jaren na deze termijn van tien jaar. Deze mensen, die procureur-generaal zijn geweest - als er geen (tucht)problemen zijn geweest - moeten in een zekere zin gepromoveerd worden. Daarmee gaan wij akkoord. Maar welke promotie? Voor sommigen kan dit het Hof van Cassatie zijn, maar niet voor allemaal. Wij moeten dus voor deze mensen enkele andere hoge functies hebben in het gerechtelijk apparaat of ergens anders. Dat zal ook niet voor iedereen nodig zijn; voor de vijf procureurs-generaal die nu bestaan, zou dit probleem zich, als het al in werking was, slechts voor twee van de vijf stellen. De anderen gaan dan op pensioen of op pensioen voor het einde van de tien jaar. Dat zal misschien ook een verleiding zijn om deze mensen te benoemen wanneer zij vijfenvijftig jaar oud zijn. Of voor de anderen zich niet kandidaat te stellen voor deze leeftijd.

De absolute zekerheid van een loopbaan is niet altijd goed. U moet uzelf vernieuwen en, met een zo hoge verantwoordelijkheid, een goede procureur-generaal blijven gedurende een twintigtal jaren, is zeer moei-

lijk, zelfs als er uiteraard altijd uitzonderlijke gevallen zijn. In vele landen vinden wij deze regeling van tijdelijke benoeming voor zeer gevaarlijke en belangrijke ambten terug. Wij hebben dat ook beslist voor de Luitenant-Generaal van de Rijkswacht en voor de Administrateur van de Staatsveiligheid. Ik denk dat het een goede oplossing is.

V. DE WET OP DE VOORLOPIGE HECHTENIS

J.F.: In de wet is er een mogelijkheid tot vrijlating onder voorwaarden na enige tijd in voorlopige hechtenis. De vraag is dan, ten eerste of daar voldoende infrastructuur voor bestaat en, ten tweede, in welke mate dat verenigbaar is met de regel dat er slechts voorlopige hechtenis en daarna vrijlating onder voorwaarden mag zijn als er werkelijk gevaar is voor de samenleving, herhalingsgevaar, vluchtgevaar, enz. Als iemand gevaarlijk is, is het dan veilig om hem onder voorwaarde vrij te laten?

M.W.: Ten eerste, wat de infrastructuur betreft. Gezien de wet meer verplichtingen heeft opgelegd op het gerechtelijk apparaat, meer in het bijzonder op de onderzoeksrechters, hebben wij de infrastructuur en de mensenkracht aangepast. De informatisering van hun kabinetten is ook een gedeelte van de verbetering van hun werk. Ook de infrastructuur van de probatiediensten en de sociale diensten dient aangepast te worden. Dit valt tegenwoordig onder de bevoegdheid van de gemeenschappen.

Ten tweede, bijvoorbeeld, u kunt met de voorwaarden het gevaar van de herhaling verminderen. Als u een voorwaarde oplegt, bijvoorbeeld dit type mensen niet ontmoeten of deze lokalen, deze gebouwen niet te betreden, kunt u het gevaar van herhaling verminderen.

J.F.: En die persoon toch op vrije voeten stellen?

M.W.: Ja. Maar daarover hebben wij niet veel gesproken. Wij hebben veel gesproken over de mogelijkheid voor de onderzoeksrechter geen aanhoudingsbevel te geven als hij meent dat de persoon in vrijheid kan blijven, maar dan onder bepaalde voorwaarden. Dat is dus een gunstigere toestand dan de voorlopige hechtenis. Wij hebben alles gedaan om de voorlopige hechtenis uitzonderlijk en nog meer uitzonderlijk te maken. Dat is de reden waarom wij uitdrukkelijk deze mogelijkheid voor de onderzoeksrechter hebben voorzien, en u moet zich eraan herinneren dat deze oplossing alleen mogelijk is met de toestemming van de betrokkene.

J.F.: Er is een betere informatie, een betere voorlichting voorzien voor de mensen die in voorlopige hechtenis zitten. Is er parallel daarmee

ook voor de mensen die niet in voorlopige hechtenis worden genomen een gelijkaardige maatregel getroffen?

M.W.: Wij hebben inderdaad het statuut van de persoon in voorlopige hechtenis in het hoofd gehad en minder de anderen, omdat de voorlopige hechtenis een uitzonderlijk karakter heeft, en wij moeten aan deze mensen bijzondere middelen geven om zich te kunnen verdedigen. De mens die niet opgepakt is heeft al een voordeel; hij kan zijn verdediging in volle vrijheid voorbereiden. Dit gezegd zijnde, hebben wij in andere wetten, of in andere omzendbrieven ook de rechten van de verdediging in het algemeen verbeterd, in termen van informatie namelijk.

J.F.: *Er zijn verschillende voorstellen gedaan om een maximumtermijn in te voeren aan de voorlopige hechtenis⁹. Is er een bijzondere reden waarom dit niet gebeurd is?*

M.W.: Ja, er zijn enkele redenen waarom ik dit voorstel heb geweigerd. Welk termijn, ten eerste. Is dat 6 maanden, 1 jaar, 2 jaar? Kunnen wij een algemene regel bepalen voor de gevallen als de Bende van Nijvel en kleinere misdrijven? Sommige onderzoeken vragen veel tijd, anderen minder. Ten tweede, als we naar de buitenlandse voorbeelden kijken, zien wij dat, als zij een maximumtermijn hebben vastgelegd, er ook een afwijkmogelijkheid bestaat. Deze laatste zwakt het beginsel van een maximumduur sterk af. De derde reden is de volgende: de maximale duur zou een minimum kunnen worden. Vele onderzoeken zouden nog vertraagd kunnen worden. Ten vierde, moet men rekening houden met de wijze waarop de bevolking de Justitie ziet werken. In Italië moesten de gerechtelijke overheden de laatste jaren gevaarlijke misdadigers in vrijheid stellen want de maximumtermijn was verstreken. De publieke opinie was uiteraard bitter ontevreden.

VI. HET SNELRECHT

J.F.: *Thans krijgen vele kleine delinkwenten pas na 1, 2 of 3 jaren een definitieve beslissing over de hen verweten feiten. Met de wet op de voorlopige hechtenis kunnen zij niet meer in hechtenis gezet worden vóór de uitspraak. Bestaat er daarvoor een oplossing en onder welke voorwaarden?*

M.W.: De huidige toestand is inderdaad zorgwekkend. Als de eindbeslissing 2, 3 jaar na de feiten komt, geeft men de indruk dat er geen

(9) Voorstel Dierickx, *Parl. St., Senaat*, B.Z. 1988, nr 90/1; voorstel Van den Bossche, *Parl. St., Kamer*, 1985-86, nr 611/1.

vervolging is, dat er geen straf komt voor de gepleegde feiten. De justitie zal niet correctief werken maar enkel de nieuwe kriminaliteit vaststellen. In de dossiers waar de waarheid gekend is, waar er geen nood aan onderzoek is, moet er snel een beslissing vallen. Wij stellen vast dat onze onderzoeksrechters overbelast zijn. De termijn van 24 uur voor de maximale vrijheidsberoving is en blijft een heilige koe voor het Parlement. Voor het einde van deze termijn kunt u, om praktische redenen, geen eindbeslissing krijgen. Om die redenen is een ander systeem denkbaar zonder van de regels van de wet op de voorlopige hechtenis af te wijken.

De dossiers waarvoor de verdere tussenkomst van de onderzoeksrechter niet meer is vereist zouden door hem zelf technisch niet meer moeten behandeld worden. Hij zou moeten zorgen dat een beslissing van de strafrechter er binnen een korte termijn van 5 à 8 dagen komt. De onderzoeksrechter zou dus drie beslissingen moeten nemen : vervolging, vrijheidsberoving en verwijzing naar de strafrechter. We zouden uiteraard de middelen van de strafrechtbanken aan die nieuwe, bijkomende, zeer korte procedure moeten aanpassen. Wij zouden ook moeten bepalen welke misdrijven onder deze procedure kunnen vallen. De delinquenten zouden snel na de feiten de vervolging zien werken. De politiediensten zouden concrete resultaten zien en de Justitie zou in een beter daglicht staan bij de bevolking.

VII. PRO DEO ZAKEN

J.F.: Hoe zoekt u een oplossing te vinden voor de verzuchtingen van advocaten-stagiairs m.b.t. de pro deo-zaken?

M.W.: Vooreerst moet ik aanstippen dat er tijdens het jongste begrotingsconclaaf beslist werd om de kredieten voor de rechtshulp op te trekken van 115 naar 140 miljoen BF. Budgettaire imperatieven verhinderen mij echter om volledig in te gaan op de eisen van de stagiairs. Laat mij wel in herinnering brengen dat het de Orde van Advocaten is die instaat voor de verdeling van pro deo-zaken via het Bureau van Consultatie en Verdediging. Waarom worden nu alle zaken toegewezen aan stagiairs en kan men niet voorzien dat ook meer ervaren advocaten zich zouden ontfemen over bv. enkele zaken per jaar? Of hebben de minderbedeelden het misschien verdiend om enkel en alleen maar vertegenwoordigd te kunnen worden door de minst ervaren raadsleden?

J.F.: *De idee van een rechtsbijstandsverzekering vindt u geen alternatief?*¹⁰

M.W.: Ik ben geen voorstander van dit idee daar dit tot een overvloed aan rechtszaken zou kunnen leiden, vermits men geneigd zal zijn voor elke futiliteit naar de rechtbank te stappen, wetende dat de lasten en kosten toch door de verzekering worden gedragen.

Damien Levie - Michel Looyens - Sophie Rutten

(10) N.v.d.r.: Een verbetering van het huidige systeem op financieel vlak zou eventueel geboden kunnen worden door een systeem waarbij overeenkomsten worden gesloten tussen de balies en de OCMW's. Bij de OCMW's zou men lijsten aanleggen van pro deo-advocaten waarop minderbedeelde een beroep kunnen doen. Dit biedt het dubbele voordeel dat de minderbedeelde zijn raadsman zelf kan kiezen terwijl de pro deo-advocaten nu worden "toegewezen" en vooral dat de drempelvrees tot het nemen van gerechtelijke stappen gedeeltelijk wordt weggewerkt omdat de mensen gewoon naar het OCMW kunnen stappen. Zo een systeem kan verwezenlijkt worden mits een minimum aan bijkomende kredieten en door een beroep te doen op een deel van het OCMW-budget. Het is ook denkbaar dat de juristen die bij de OCMW's werken een toegang zouden krijgen tot de rechtbanken. Dit zou wel afbreuk doen op het pleitmonopolie van de advocaten.